

Emeritaatsviering 19 november 2009.

Espérance, voetnoot van de maatschappij en van de Kerk.

Zo'n *in memoriam* bij leven is wel leuk. Ik weet niet of koningin Fabiola mijn mening deelt...

Ik neem me wél voor dat vaker én tijdig te doen voor mijn medewerkers.

Dank dus.

En toch is het allemaal een beetje onverdiend. Soms lukt iets, gewoon omdat je toevallig op het juiste moment op de juiste plaats staat – zonder veel verdienste.

En vooral omdat je op die plaats niet alleen stond. Dat is een tweede relativering van het *in memoriam*. Ik bewaar jullie woorden dankbaar in mijn hart, maar ik kaats ze ook terug naar jullie allen, mijn medewerkers. Vanavond, als het allemaal over is, zal ik nog knielen en jullie namen noemen, met de lofzang van Simeon: “Ik heb die universitaire loopbaan mogen meemaken en – een beetje – mee maken. Zorg Jij, mijn Herder, voor het vervolg. Ik geef het nu uit mijn handen in de Jouwe.”

Thank you, my colleagues, and my students. I gratefully remember those moments of my teaching when most of you – for a while – forgot to take notes, and were nothing but listeners. Thank you, pens and ballpoints in complete rest.

Ik zal nu niets origineels meer vertellen. Daar had ik 20 jaar de tijd voor. En mijn originaliteit gaat vaak terug op het feit dat ik de vaders en moeders van mijn gedachten vergeten was, en dat mijn publiek ze – gelukkig - niet herkenden.

Toch, nog even over een rode draad, die het Leven in mijn leventje geweven heeft: over Hoop en voetnoten.

I 'll develop only one theme, consisting of two parts: Hope and footnotes. Or better, I shall deal with two questions.

The questions I could answer over the years, have vanished. The questions I could not answer, remain. For the whole of one's life.

De eerste vraag kwam in Mbuji-Mayi, Congo. Ik was toen 20. Ik gaf les over Immanuel Kant. Buiten klonk een vreemd gezang, een vrouw naast een fiets met een sinaasappelkistje achterop. In dat kistje lag haar kind, dat net in het dispensarium gestorven was. Het was een

rouwzang, die ik als noordeling niet herkende. En mijn student, Mulumba Albert, riep woedend: “En wat zegt hij daarvan, jouw Immanuel Kant?” Ik wist het niet. Ik weet het niet.

Toen ik bijna 30 was, verdedigde ik mijn doctoraat. “Wat is het verschil tussen *espoir* en *Espérance?*”, vroegen ze. Ik wist het niet. Nochtans, de eerste zinnen van mijn doctoraat waren een citaat van Charles Péguy. De dichter laat God aan het woord: Geloof en liefde verwonderen me niet, maar de hoop wél:

L'espérance, voilà ce qui m'étonne...

*Que ces pauvres enfants voient comme ça se passe aujourd'hui
et qu'ils croient que ça ira mieux demain matin.*

Ça c'est étonnant.

Et c'est bien la plus grande merveille de notre grâce.

Et J'en suis étonné moi-même.

These unanswered questions concerning hope and suffering placed me in an ambiguous position vis-à-vis scientific theology when I started at the university at the age of 40. Does a theology of Hope boost the bearing power of people? Is dat kleine meisje Espérance sterk genoeg om de draagkracht van mensen sterker te maken dan hun draaglast? De tekst van Charles Péguy was de eerste tekst van mijn eerste college, ingetikt op mijn Olivetti M 19. Ik hoop dat Hoop mensen sterker maakt in vreugde en in nood, maar ik heb me intussen neergelegd bij Romano Guardini, die schreef: “Als ik ooit voorbij Sint-Pieter raak, zal ik het God zelf vragen: ‘Waarom sterven kinderen voor hun ouders?’”

Ik ken het antwoord niet. Nog niet.

At the age of 50 I lived among the students “from abroad” in the Holy Spirit-College. Its “abroad” is the greater quality of little Belgium. Not only because of the fact that Belgium is that small, but because of the quality of the students from the two-thirds world living here. De vorken en messen die plots te voorschijn kwamen als ik bij hen in de kelderverdieping van het Geestje kwam mee-eten. Zonder mij rolden ze bolletjes met hun vingers. Your African, Syro-Malankar, Syro-Malabar, and other liturgies in-Spired me. In-Spired with the capital S of the Spirit.

About footnotes.

Net zoals met de wetenschappelijke theologie, had ik een dubbelzinnige verhouding met voetnoten. Ze moeten wel, als je aan de wetenschappelijke criteria wil voldoen en geen winderige zinnen wil schrijven. Maar eigenlijk horen ze niet bij de tekst. Ze worden zelden gelezen. Maar als je ze toch leest, leiden ze je soms op onuitgegeven wegen.

Dit was zo bij mij. De voetnoten in de wetenschappelijke teksten leidden me naar de voetnoten bij de tekst van de maatschappij en van de Kerk. Sommige voetnoten werden gezichten van mensen, die niet bij de maatschappelijke tekst horen.

De meest “dramatische” (in de etymologische zin van het woord) voetnoot uit mijn colleges is van Louis-Marie Chauvet, onze Parijse collega, in parafrase: “*Le Dieu inconnaissable n’est reconnaissable que dans les méconnaissables*”, de onkenbare God is enkel herkenbaar in de miskenden.

The most striking footnote in my course notes is this one: “Our Unknowable God can only be known and recognized in the unrecognizable and ignored persons.”

This footnote moved my life from the university auditoria to sheltering homes for handicapped people.

Maar ik moest er 180 kilometer voor stappen op de Cardonertocht in Noord-Spanje na 20 jaar professoraat: Waar ben je eigenlijk mee bezig als prof en priester? In dat spoor ben ik van Montserrat ongeveer rechtstreeks naar mijn bisschop gegaan. “Kunt u nog iets met me doen?” Ik werd bisschoppelijk vicaris voor Caritas, Solidariteit en Diaconie. Mijn lectuur bestaat sindsdien uit ervaringsverhalen en levenslectuur, zoals Philippe Claudel, met *Het Verslag van Brodeck*, over de mechanismen van sociale uitsluiting of *Het meisje onder de straat* van Roslund en Hellström, over rioolkinderen in Oslo en het falen van de Staat in de armoedebestrijding. Het Tijdschrift voor Theologie is aangevuld door *Ombres et Lumières*, een tijdschrift door en voor mensen met beperkingen. Met die gehandicapte jongen, die aan zijn vader vraagt: “*Pourquoi n’as-tu pas osé pleurer devant moi? Om mij te sparen? Ik versta het, maar als je had durven wenen, had je me behandeld als een ‘normale’ mens, als je vriend.*”

Sindsdien zijn gekwetste mensen niet alleen statistieken, maar voornamen.

Ik weet niet wat dit leven mij nog gunt. Niet zo belangrijk. *Même s'il n' y a plus d' espoir, il reste l'Espérance.*

Dus: “en toch”, *à la manière du Pape*: in lingua francese: “et pourtant”, in lingua inglese: “and yet”, in lingua italiana: “tuttavia”, in lingua tedesca: “dennoch”, in lingua greca: “entoutois”, in lingua brugense: “emme doen voort”. En toch.

Maar het resultaat of het antwoord ken ik niet. Nog niet.

Espérance is het voetnootje van de maatschappij en van de Kerk.

Hope for the poor, footnote of society and of the Church.

Kris Depoortere